[2018] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 585

ਮੈਸਰਜ਼ ਇਲੀਟ ਇੰਜਨੀਅਰਿੰਗ ਅਤੇ ਨਿਰਮਾਣ (HYD.) ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ

ਬਨਾਮ

ਮੈਸਰਜ਼ ਟੀਚਟ੍ਰਾਂਸ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨ ਇੰਡੀਆ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਦੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ

(2018 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2439)

ਫਰਵਰੀ 23, 2018

[ਏ. ਕੇ. ਸੀਕਰੀ ਅਤੇ ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕੰਸੀਲੀਏਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1996 - ਧਾਰਾ 7 (5) - ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਖੰਡ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ- ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਨੈਸ਼ਨਲ ਹਾਈਵੇ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਨੇ ਰਿਆਇਤ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸ ਨੇ ਬਿਲਡ ਓਪਰੇਟ ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ (BOT) ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਹਾਈਵੇ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਮੈਸਰਜ਼ ਟੀ.ਕੇ. (ਰਿਆਇਤੀ) ਨੂੰ ਠੇਕਾ ਦਿੱਤਾ- EPC ਸਮਝੌਤੇ ਰਾਹੀਂ ਰਿਆਇਤੀ ਧਾਰਕ ਨੇ ਇਹ ਕੰਮ ਮੈਸਰਜ਼ ਯੂ.ਈ. (EPC ਠੇਕੇਦਾਰ) - EPC ਠੇਕੇਦਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ, ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨਾਲ ਇੱਕ ਉਸਾਰੀ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ- ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕੰਮ ਦਾ ਉਪ-ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕੀਤਾ- ਉਕਤ ਕੰਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਕੁਝ ਵਿਵਾਦ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ - ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕੋਈ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਧਿਰਾਂ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ) ਵਿਚਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਮਝੌਤਾ, ਭਾਵ, EPC ਠੇਕੇਦਾਰ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਏ ਸਮਝੌਤੇ

ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਖੰਡ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ - ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ: ਉਚਿਤ - ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਖੰਡ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ - ਜਦੋਂ ਇਨਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਖੰਡ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਉਹ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਨਾ ਕਿ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਖੰਡ ।

ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਨੇ

585

XXXXXX

586 ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਾਂ [2018] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਕਿਹਾ ਕਿ : 1. ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕੰਸੀਲੀਏਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1996 ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਸੁਤੰਤਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ, ਕਿਸੇ ਸੁਤੰਤਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਇੱਕ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਖੰਡ ਨੂੰ ਵੀ ਆਯਾਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਸਥਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹਾ ਸਹਾਰਾ ਤਾਂ ਹੀ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਹਵਾਲਾ ਅਜਿਹਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। [ਪੈਰਾ 16] [593-E-F]

2. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਖੰਡ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਧਾਰਾ 2 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 9.10 ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸਿਰਫ ਉਹ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਉਪ-ਸ਼ਰਤਾਂ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕੰਮਾਂ ਅਤੇ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਧਾਰਾ 9.10 ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਮੁੱਖ ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਤੋਂ ਲਈਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਹਨ। ਧਾਰਾ 8.7 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਬੇਤੁਕਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੁਆਰਾ, ਮੁੱਖ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਉਹ ਸ਼ਰਤਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕੰਮ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਸਮਾਪਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰਾ ਪਹਿਲੂ ਹੈ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੰਮ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਵੇ। [ਪੈਰਾ 18] [596-B-D]

ਐਮ. ਆਰ. ਇੰਜੀਨੀਅਰਜ਼ ਅਤੇ ਕੰਟਰੈਕਟਰਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਸੋਮ ਦੱਤ ਬਿਲਡਰਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ (2009) 7 ਐਸਸੀਸੀ 696: [2009] 10 ਐਸਸੀਆਰ 373: ਗਰੁੱਪ ਚਿਮਿਕ ਟਿਊਨੀਸਿਅਨ ਐਸਏ ਬਨਾਮ ਦੱਖਣੀ ਪੈਟਰੋਕੈਮੀਕਲਜ਼ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਟਿਡ (2006) 5 ਐਸਸੀਸੀ 275: [2006] 2 ਸੁਪ. ਐਸਸੀਆਰ 954: ਲਾਰਸਨ ਅਤੇ ਟੂਬਰੋ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਭਯਾਨਾ (2015) 2 ਐਸਸੀਸੀ 461: [2014] 3 ਐਸਸੀਆਰ 162; ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਐਸੋਸੀਏਟਸ ਕੰਟਰੈਕਟਰਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ (2017) 5 ਐਸਸੀਸੀ 743-ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਅਲੀਮੈਂਟਾ ਐਸ.ਏ. ਬਨਾਮ ਨੈਸ਼ਨਲ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਕੋ-ਆਪਰੇਟਿਵ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਟਿਡ **(1987) 1 ਐਸਸੀਸੀ 615: [**1987] 1 ਐਸਸੀਆਰ 957-'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

XXXXXX

ਮੈਸਰਜ਼ ਇਲੀਟ ਇੰਜਨੀਅਰਿੰਗ ਅਤੇ ਨਿਰਮਾਣ (HYD.) ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਮੈਸਰਜ਼ ਟੀਚਟ੍ਰਾਂਸ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨ ਇੰਡੀਆ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ 587

ਕੇਸ ਲਾਅ ਰੈਫਰੈਂਸ

[2009] 10 SCR 373	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 10
[2006] 2 Suppl. SCR 954	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 12
[2014] 3 SCR 162	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 13
(2017) 5 SCC 743	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 13
[1987] 1 SCR 957	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 19

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2018 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2439

2014 ਦੀ ਮੂਲ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 203 ਵਿੱਚ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 18.09.2015 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਸ਼੍ਰੀਧਰ ਪੋਟਾਰਾਜੂ , ਪ੍ਰਭਾਤ ਕੁਮਾਰ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਿੰਦੇਵਰਾ VNL, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅੰਕਿਤਾ ਸ਼ਰਮਾ, ਉਦੈ ਖੰਨਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਐਡਵੋਕੇਟ।

ਏ.ਕੇ. ਗੰਗੁਲੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਡਾਕਟਰ ਅਮਿਤ ਜਾਰਜ, ਆਰ. ਸਤੀਸ਼, ਮੋਹਨ ਦਾਸ, ਕੇ.ਕੇ., ਰਾਜੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਐਸ. ਗੀਤਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਮਿਤਾ ਰਾਣੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੋਨੀਆ ਵਾਸੂਦੇਵ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ।

ਏ. ਕੇ. ਸੀਕਰੀ, ਜੇ. 1. ਆਗਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ(Leave granted)

2. ਨੈਸ਼ਨਲ ਹਾਈਵੇਅ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (NHAI) ਨੇ 19 ਜੁਲਾਈ, 2007 ਨੂੰ ਇਕ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਸੀ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਰਿਆਇਤ ਸਮਝੌਤਾ' ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਇਸ ਨੇ ਮੈਸਰਜ਼ ਟੀ.ਕੇ. ਟੋਲ ਰੋਡ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਰਿਆਇਤੀ' ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਨੂੰ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨੈਸ਼ਨਲ ਹਾਈਵੇ 67 'ਤੇ ਬਿਲਡ ਓਪਰੇਟ ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ (ਬੀ.ਓ.ਟੀ.) ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਹਾਈਵੇ ਦੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ, ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ, ਵਿੱਤ, ਖਰੀਦ, ਨਿਰਮਾਣ, ਸੰਚਾਲਨ ਅਤੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਲਈ ਠੇਕਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।ਕੋਇੰਬਟੂਰ ਅਤੇ ਨਾਗਾਪੱਟੀਨਮ। 31 ਜਨਵਰੀ, 2008 ਦੇ EPC ਸਮਝੌਤੇ (ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ, ਖਰੀਦ ਅਤੇ ਉਸਾਰੀ ਸਮਝੌਤੇ) ਰਾਹੀਂ ਰਿਆਇਤੀ ਕਰਤਾ ਨੇ ਮੈਸਰਜ਼ ਯੂਟਿਲਿਟੀ ਐਨਰਜੀ ਟੈਕ ਅਤੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ EPC ਠੇਕੇਦਾਰ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਤ ਇਕਮੁਸ਼ਤ ਟਰਨਕੀ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਉਕਤ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ। ਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਠੇਕੇਦਾਰ ਨੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ 14 ਮਾਰਚ, 2008 ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ (ਮੈਸਰਜ਼ ਟੈਕਟਰਨਸ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨ ਇੰਡੀਆ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ) ਨਾਲ ਇੱਕ ਉਸਾਰੀ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਸ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਢਾਂਚਾਗਤ ਕੰਮ ਦਾ ਉਪ-ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ, ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਉਪ-ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਦੇਣ ਲਈ ਟੈਂਡਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ

ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਖਰਕਾਰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ 29 ਜੁਲਾਈ, 2009 ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਰਾਹੀਂ ਉਕਤ ਕੰਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

XXXXXX

3. ਉਕਤ ਕੰਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਕੁਝ ਵਿਵਾਦ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 25 ਮਾਰਚ, 2013 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਕੁਝ ਦਾਅਵੇ ਕੀਤੇ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕੰਸੀਲੀਏਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1996 ਦੀ ਧਾਰਾ 9 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਜੱਜ ਕਰੂਰ ਦੀ ਫਾਈਲ 'ਤੇ ਐਕਟ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੂਲ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 (3) ਅਤੇ (5) ਤਹਿਤ 28 ਜਨਵਰੀ, 2014 ਨੂੰ ਮਦਰਾਸ ਵਿਖੇ ਨਿਆਂਇਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਆਰਬਿਟਰੇਟਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, 30 ਜੂਨ, 2014 ਨੂੰ ਕਰੂਰ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਜੱਜ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਪਰ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ।

4. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਵਿਚਾਰਯੋਗਤਾ 'ਤੇ

ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 18 ਸਤੰਬਰ, 2015 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਉਕਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਕੋਈ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਜਾਂ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਗਠਨ ਲਈ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਪਾਅ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ।

5. ਇਸ ਮੋੜ 'ਤੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦਰਮਿਆਨ 29 ਜੁਲਾਈ, 2009 ਨੂੰ ਹੋਏ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਧਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਸੁਤੰਤਰ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਸਮਝੌਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਕੇਸ ਇਹ ਸੀ ਕਿ 29 ਜੁਲਾਈ, 2009 ਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਹ ਸਮਝੌਤਾ, ਭਾਵ, 14 ਮਾਰਚ, 2008 ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ EPC ਠੇਕੇਦਾਰ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

6. ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ, EPC ਠੇਕੇਦਾਰ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵਿਚਕਾਰ 14 ਮਾਰਚ, 2008 ਨੂੰ ਹੋਏ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 45.1 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪਹਿਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸੁਖਾਵੇਂ ਹੱਲ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਧਾਰਾ 45.2 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਇਹ ਵੀ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ 'ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ' ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 45.3 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 45.4 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਹੈ:

XXXXXX

"45. 3. ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ:

ਅਨੁਛੇਦ 45.1 ਅਤੇ 45.2 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਜੋ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਦੋਸਤਾਨਾ ਹੱਲ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕੰਸੀਲੀਏਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1996 ਦੇ ਤਹਿਤ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਤਿੰਨ ਵਿਚੋਲਿਆਂ ਦੇ ਪੈਨਲ ਦੁਆਰਾ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਕ ਹਰੇਕ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋ ਆਰਬਿਟਰੇਟਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਲੋੜ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਰਬਿਟਰੇਟਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰੇਗੀ, ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਏਗੀ। ਜੇ ਅਜਿਹੀ ਸੂਚਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਦੇ 15 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਆਪਣੇ ਆਰਬਿਟਰੇਟਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਗਲੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕ ਸਕਦੀ ਹੈ।

45. 4. ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਸਥਾਨ:

ਸਾਰੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਲਈ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਸਥਾਨ ਮੁੰਬਈ ਹੋਵੇਗਾ।

7. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਧਾਰਾ 29 ਜੁਲਾਈ, 2009 ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਉਕਤ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

"2. ਸਬ-ਕੰਟਰੈਕਟਰ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕੰਮ ਦੇ ਉਕਤ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕੰਮ ਦੇ ਕੁਸ਼ਲ ਅਤੇ ਸਫਲ ਸੰਚਾਲਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ।

a.....

b.....

ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ਰਤਾਂ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ (ਉਸਾਰੀ ਠੇਕੇਦਾਰ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੰਮਾਂ ਅਤੇ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਆਮ ਅਤੇ ਵਾਧੂ ਧਾਰਾਵਾਂ) ਉਪ-ਠੇਕੇਦਾਰ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ।

ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ 'ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ' ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਨੇਕਚਰ-1 ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਧਾਰਾ-9.10 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ:

XXXXXX

“9. 10. ਉਹਨਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਇਸ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਠੇਕੇਦਾਰ ਅਤੇ EPC ਰਿਆਇਤੀ ਕਰਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ, ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੀਆਂ। "

8. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਧਾਰਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਦੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਕਤ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਸਾਰੀ ਠੇਕੇਦਾਰ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾ ਦਰਮਿਆਨ ਸਬੰਧਤ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੰਮਾਂ ਅਤੇ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ਰਤਾਂ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਆਦਿ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ਉੱਤਰਦਾਤਾ, EPC ਠੇਕੇਦਾਰ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਸਮਝੌਤੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਧਾਰਾ ਭਾਵ 45 ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਹੋ ਗਈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਐਨੇਕਚਰ 1 ਦੀ ਧਾਰਾ 9.10 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਠੇਕੇਦਾਰ ਅਤੇ EPC ਰਿਆਇਤੀ ਕਰਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੀਆਂ।

9. ਇਹੀ ਦਲੀਲਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਠਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਪਾਅ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੁਝ ਸੰਚਾਰਾਂ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਧਾਰਾ 45.3 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਧਿਆਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਪੈਰਾ 23 ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸਮਰੱਥ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕਰਕੇ ਰਕਮ ਦੀ

ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਸੰਚਾਰ ਤੋਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਤਹਿਤ ਦਾਇਰ ਆਪਣੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾ ਵਿਚਾਲੇ ਹੋਏ ਸਮਝੌਤੇ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣਤਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 'ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ'। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਏ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 2 ਅਤੇ 9.10 ਦਾ ਅਰਥ ਕੱਢਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦਾ ਮਤਲਬ 29 ਜੁਲਾਈ, 2009 ਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਹੋਏ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ, ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

XXXXXX

"18. ਦਲੀਲਾਂ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ 29.07.2009 ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ - 2 ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਿਰਫ ਉਸਾਰੀ ਠੇਕੇਦਾਰ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾ ਦਰਮਿਆਨ ਸਬੰਧਤ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੰਮਾਂ ਅਤੇ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਉਪ-ਸ਼ਰਤਾਂ ਉਪ-ਠੇਕੇਦਾਰ / ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ, ਪਰ

ਸਪੱਸ਼ਟ ਹਵਾਲਾ ਸਿਰਫ "ਕੰਮ ਅਤੇ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨਿਰਧਾਰਤ" ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਖੰਡ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੁਧਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਇਹ ਸਿਰਫ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਧਾਰਾ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਹਵਾਲਾ ਨਿਰਧਾਰਤ 'ਕੰਮ ਅਤੇ ਗੁਣਵੱਤਾ' ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੈ" ਇਸ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰਿਤ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਐਨੇਕਚਰ-1 ਦੀ ਧਾਰਾ-9.10 ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ, ਇਹ "ਆਈਟਮਾਂ" ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਪਿਛਲੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਵੇਗਾ।

10. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਅਤੇ ਹਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਵੀ ਦਰਸਾਇਆ, ਜਿਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ **ਐਮ.ਆਰ. ਇੰਜੀਨੀਅਰਜ਼ ਅਤੇ ਕੰਟਰੈਕਟਰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਸੋਮ ਦੱਤ ਬਿਲਡਰਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ**[1] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ, ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

11. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਉਪਰੋਕਤ ਪਹੁੰਚ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਤਾਂ ਧਾਰਾ 45.3 ਸਮੇਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਇਰਾਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਿਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 8.7 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ:

“8.7 ਕੰਮ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਰ ਸ਼ਰਤਾਂ EPC, ਰਿਆਇਤੀ ਅਤੇ ਉਸਾਰੀ ਠੇਕੇਦਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਏ ਸਮਝੌਤੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹੋਣਗੀਆਂ। "

XXXXXX

12. ਉਸ ਦੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ EPC, ਰਿਆਇਤੀ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੰਮ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਕੰਮ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿ ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮਿਆਦ ਸੀ। **ਗਰੁੱਪ ਚਿਮਿਗ ਟਿਊਨੀਸਿਅਨ ਐਸਏ ਬਨਾਮ ਦੱਖਣੀ ਪੈਟਰੋਕੈਮੀਕਲਜ਼ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਟਿਡ**[2] ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਸਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਗਲਤ ਸਮਝ ਕਾਰਨ ਅਜਿਹਾ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਪੈਰਾ 9 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

---

[1](2009)7 SCC 696

"9. ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਜਾਰਡਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਕੋਈ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਉਕਤ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਘਾਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ,

ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹ ਲੈਣ 'ਤੇ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਹੁਣ ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਸਮਝੌਤਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਜੇ, ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਗਲਤ ਸਮਝ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਕੋਈ ਧਿਰ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੱਖ ਲੈਂਦੀ ਹੈ (ਭਾਵ, ਕੋਈ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ), ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਬਦਲਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਜਾਂ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। [ਦੇਖੋ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜਕੀਆ ਨਿਰਮਾਣ ਨਿਗਮ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਇੰਡੂਰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ [(1996) 2 ਐਸਸੀਸੀ 667] ਜਿੱਥੇ ਰਿਜ਼ਰਵ (ਸਿਕ ਰਿਵਰਸ) ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਐਸਟੋਪਲ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ । [Ed.: ਪੈਰਾ 12]"

13. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਗੰਗੁਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਏ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਯੋਗ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਕੰਮਾਂ ਅਤੇ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਧਾਰਾ 45 ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚੇਤੰਨ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਉਕਤ ਧਾਰਾ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਤਹਿਤ ਦਾਇਰ ਆਪਣੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ **ਐਮ.ਆਰ. ਇੰਜੀਨੀਅਰਜ਼ ਅਤੇ ਕੰਟਰੈਕਟਰਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ** ਕੇਸ 'ਤੇ ਸਹੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ **ਲਾਰਸਨ ਅਤੇ ਟੂਬਰੋ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਮੋਹਨ ਲਾਲ, ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਭਯਾਨਾ** [3] **ਅਤੇ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਐਸੋਸੀਏਟਸ ਕੰਟਰੈਕਟਰਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ** [4] ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

[2] (2006)5 SCC 275

XXXXXX

ਮੈਸਰਜ਼ ਇਲੀਟ ਇੰਜਨੀਅਰਿੰਗ ਅਤੇ ਨਿਰਮਾਣ (HYD.) ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਮੈਸਰਜ਼ ਟੀਚਟ੍ਰਾਂਸ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨ ਇੰਡੀਆ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ [ਏ. ਕੇ. ਸੀਕਰੀ, ਜੇ.]

593

14. ਸਬੰਧਤ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੇ।

15. **ਐਮ.ਆਰ. ਇੰਜੀਨੀਅਰਜ਼ ਅਤੇ ਕੰਟਰੈਕਟਰਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ** ਕੇਸ, ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਸਹੀ ਇਰਾਦੇ ਅਤੇ ਦਾਇਰੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜੋ 'ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਸਮਝੌਤੇ' ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 7 ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

7. ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਸਮਝੌਤਾ - (1) ਇਸ ਭਾਗ ਵਿੱਚ, ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਰੇ ਜਾਂ ਕੁਝ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਜੋ ਕਿਸੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਚਾਹੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਣ।

xxx xxx xxx

(5) ਕਿਸੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਖੰਡ ਵਾਲੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਇੱਕ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਵਾਲਾ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਖੰਡ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। "

16. ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਿਸੇ ਸੁਤੰਤਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਇੱਕ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਖੰਡ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਸੁਤੰਤਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ, ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਆਯਾਤ ਅਤੇ ਗ੍ਰਾਫਟ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਸਥਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਰਸਤਾ ਤਾਂ ਹੀ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਹਵਾਲਾ ਅਜਿਹਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਧਾਰਾ 7 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਦੀ ਇਸ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

14. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 (5) ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ। ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਅਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ। ਜੇ ਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤੋਂ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਖੰਡ ਨੂੰ ਆਯਾਤ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਸਿਰਫ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਵਿੱਚ ਬਾਅਦ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ: " ਅਤੇ ਹਵਾਲਾ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਖੰਡ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਨਾਲ ਰੁਕ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:

[3] (2015) 2 ਐਸਸੀਸੀ 461
[4] (2017) 5 ਐਸਸੀਸੀ 743

XXXXXX

7. (5) ਕਿਸੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਖੰਡ ਵਾਲੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਇੱਕ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ।

15. ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਾ 7 (5) ਲਈ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਆਪਣੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤੋਂ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਖੰਡ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਖੰਡ ਨੂੰ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਪਰ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਖੰਡ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਵਾਲੇ ਵਜੋਂ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਜਾਂ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਆਮ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ।

16. ਕਿਸੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਧਿਰਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਸਿਰਫ ਖਾਸ ਹਿੱਸੇ ਜਾਂ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ ਦੂਜੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ,

ਧਿਰਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਉਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਹੈ, ਜਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਉਕਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਜਾਂ ਉਧਾਰ ਲੈਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਹੈ। "

17. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਰਸਲ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤਾ:

24. ਇਸ ਲਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 (5) ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

(i) ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਖੰਡ, ਹਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

XXXXXX

(1) ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਧਾਰਾ ਵਾਲੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹਵਾਲਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ,

(2 ਦੂਜੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ,

(3) ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਧਾਰਾ ਉਚਿਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ।

(ii) ਜਦੋਂ ਧਿਰਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦਾ ਆਮ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਆਮ ਹਵਾਲੇ ਦਾ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤੋਂ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਖੰਡ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਤੋਂ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ (ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ), ਸਿਰਫ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਖੰਡ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ।

(iii) ਜਿੱਥੇ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇਗਾ (ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ), ਤਾਂ, ਕੇਵਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ/ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਅਤੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਖੰਡ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਵਾਲਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ।

(iv) ਜਿੱਥੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸੁਤੰਤਰ ਵਪਾਰ ਜਾਂ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦਾ ਮਿਆਰੀ ਰੂਪ (ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਟਰੇਡ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਜਾਂ ਆਰਕੀਟੈਕਟ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਮਿਆਰੀ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਦੇਵੇਗਾ ਜਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਮਿਆਰੀ ਰੂਪਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਸਮੇਤ ਅਜਿਹੇ ਮਿਆਰੀ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਹਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਕਈ ਵਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹਨ ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਉਕਤ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਝ ਲਿਆ ਹੈ।

(v) ਜਿੱਥੇ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਣਗੀਆਂ (ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਆਮ ਸ਼ਰਤਾਂ ਜਿੱਥੇ ਸਰਕਾਰ ਇੱਕ ਧਿਰ ਹੈ), ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਆਮ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਧਾਰਾ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ।

XXXXXX

18. ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਪਾਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਖੰਡ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਧਾਰਾ 2 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 9.10 ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ

ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉੱਪਰ ਕੱਢੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸਿਰਫ ਉਹ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਉਪ-ਸ਼ਰਤਾਂ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕੰਮਾਂ ਅਤੇ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ । ਧਾਰਾ 9.10 ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਮੁੱਖ ਇਕਰਾਰਨਾਮਿਆਂ ਤੋਂ ਲਈਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਹਨ। ਧਾਰਾ 8.7 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਬੇਤੁਕਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੁਆਰਾ, ਮੁੱਖ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਉਹ ਸ਼ਰਤਾਂ ਜੋ 'ਕੰਮ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ' ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ, ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ । ਸਮਾਪਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰਾ ਪਹਿਲੂ ਹੈ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੰਮ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਵੇ ।

19. **ਅਲੀਮੈਂਟਾ ਐਸ.ਏ. ਬਨਾਮ ਨੈਸ਼ਨਲ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਕੋ-ਆਪਰੇਟਿਵ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਟਿਡ ਵਿੱਚ** [5], ਸਵਾਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਫੋਸਫਾ -20 ਵਿੱਚ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਖੰਡ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 11 ਰਾਹੀਂ ਪਹਿਲੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਖੰਡ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਦੂਜੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

“13. ... ਇਸ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਧਾਰਾ 11 ਨੂੰ ਆਮ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਧਾਰਾ 9 ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 9 ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਤੇ

ਸ਼ਰਤਾਂ ਜੋ HPS ਦੀ ਸਪਲਾਈ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ, ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਮਾਲ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

---

[5] (1987) 1 SCC 615

XXXXXX

14. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਗਲਤ ਸੀ ਕਿ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਦਲੀਲ ਸਹੀ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਸਹੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਪਲਾਈ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਆਮ ਘਟਨਾਵਾਂ ਉਹ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਸਪਲਾਈ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਇਸਦਾ ਢੰਗ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, ਟਾਈਮ ਫੈਕਟਰ ਨਿਰੀਖਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ, ਜੇ ਟ੍ਰਾਂਜ਼ਿਟ ਦੁਰਘਟਨਾ ਖਰਚਿਆਂ ਲਈ ਕੋਈ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਹੈ, ਆਦਿ। ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਅਯੋਗ ਹਾਂ ਕਿ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਖੰਡ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਮਿਆਦ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਕੋਈ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਧਾਰਾ ਅਜਿਹੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਾਰਟੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਤਰੀਕਾ ਚੁਣ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਸਪਲਾਈ

ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ ਪਹਿਲੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਸਪਲਾਈ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਾ 9 ਸਪਲਾਈ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਖੰਡ ਨੂੰ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਦੂਜੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਇਨਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਖੰਡ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਉਹ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਨਾ ਕਿ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਖੰਡ ਵਰਤਮਾਨ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 9 ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਖੰਡ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੂਜੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਹੀ ਨਜ਼ਰੀਆ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ।
"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

20. ਇਹ ਫੈਸਲਾ **ਐਮ.ਆਰ. ਇੰਜੀਨੀਅਰਜ਼ ਅਤੇ ਕੰਟਰੈਕਟਰਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ** ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ **ਐਮ.ਆਰ. ਇੰਜੀਨੀਅਰਜ਼ ਅਤੇ ਕੰਟਰੈਕਟਰਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ** ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਖੰਡ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਚਰਚਾ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ:

XXXXXX

37. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿਭਾਗ ਅਤੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਦਰਮਿਆਨ ਮੁੱਖ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਖੰਡ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਠੇਕੇਦਾਰ ਅਤੇ ਉਪ-ਠੇਕੇਦਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਉਪ-ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮੁੱਖ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਖੰਡ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 67.3 ਦੇ ਤਹਿਤ ਤਿੰਨ ਆਰਬਿਟਰੇਟਰਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਵਾਦ ਉਹ ਵਿਵਾਦ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੰਜੀਨੀਅਰ (""ਇੰਜੀਨੀਅਰ" ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕੇਰਲ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਯੂ ਵਿਭਾਗ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ) ਧਾਰਾ 67.1 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਤਮ ਅਤੇ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਉਹ ਵਿਵਾਦ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 67.2 ਵਿੱਚ ਦੱਸੀ ਗਈ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੇਰਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਸੁਖਾਵਾਂ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਧਾਰਾ 67.1 ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ 67.2 ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਠੇਕੇਦਾਰ ਅਤੇ ਸਬ-ਠੇਕੇਦਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ "ਇੰਜੀਨੀਅਰ" ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਜਾਂ ਠੇਕੇਦਾਰ ਅਤੇ ਸਬ-ਠੇਕੇਦਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਕੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। **ਸਥਿਤੀ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀ ਹੁੰਦੀ ਜੇ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ "ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਵਿਵਾਦ" ਜਾਂ "ਇਸ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਵਿਵਾਦ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਦੂਜਾ, ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਧਾਰਾ ਤਿੰਨ ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਇਕ ਕਮੇਟੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਕ ਕੇਰਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਤੀਜੀ (ਚੇਅਰਮੈਨ) ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ, ਸੜਕ ਵਿਕਾਸ, ਭੂਮੀ ਆਵਾਜਾਈ ਮੰਤਰਾਲੇ, ਸੜਕ ਵਿੰਗ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਠੇਕੇਦਾਰ ਅਤੇ ਸਬ-ਠੇਕੇਦਾਰ ਵਿਚਾਲੇ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।**

21. ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ

ਅੰਕਿਤ ਗਿਆਨ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ।

[2018] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 599

ਸ਼ਿਵਵਾ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ

ਬ੍ਰਾਂਚ ਮੈਨੇਜਰ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਡੀਆ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ

(2018 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2247)

ਮਾਰਚ 28, 2018

[ਦੀਪਕ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਅਤੇ ਏ. ਐਮ. ਖਾਨਵਿਲਕਰ, ਜੇ.]

ਮੋਟਰ ਵਹੀਕਲ ਐਕਟ, 1988–ਧਾਰਾ 166- ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵਾਲੇ ਟਰੈਕਟਰ-ਟਰਾਲੀ ਤੋਂ ਡਿੱਗਣ ਕਾਰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਿਤਾ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕੋਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਾਅਵਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1-ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ ਡਰਾਈਵਰ (ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ) ਤੋਂ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ- ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਵਾਬਦਾਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਫੈਸਲਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਵਿਆਜ @ 6% ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ ਦੇ ਨਾਲ 3,20,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦੇ ਨਾਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ 'ਤੇ ਕੋਈ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਟਰੈਕਟਰ-ਟਰਾਲੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਾਮਾਨ ਨਾਲ ਯਾਤਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹਾਦਸੇ ਦੇ

ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਆਪਣੇ ਸਾਮਾਨ ਨਾਲ ਟਰੈਕਟਰ ਵਿੱਚ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਹੋਲੇਲੂਰ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਟਰੈਕਟਰ 'ਤੇ ਲੋਡ ਕੀਤੇ ਮੱਕੀ ਦੇ ਅਨਾਜ ਨੂੰ ਉਤਾਰਨ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਹਾਦਸੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ- ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਸਿੱਟਾ ਇੱਕ ਸੰਭਾਵਿਤ ਵਿਚਾਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਗੈਰ-ਸਾਧਾਰਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ - ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦਾ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਮਾਨ ਨਾਲ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬਹਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ- ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਬੀਮਾ ਪਾਲਿਸੀ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਟਰੈਕਟਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਪਾਲਸੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਦਾਅਵੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੋਵੇਗਾ- ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

599

XXXXXX

ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ , ਇਹ ਅਦਾਲਤ

ਕਿਹਾ ਕਿ : 1. ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -2 (ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ) ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -1 (ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮਾਂ) ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹਾਦਸੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਟਰੈਕਟਰ,

ਜਿਸ ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦਾ ਕਰਮਚਾਰੀ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੋਲੇਲੂਰ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਹਾਦਸੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਪੀਡਬਲਯੂ -2 ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹਾਦਸੇ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਉਹ ਉਕਤ ਟਰੈਕਟਰ ਵਿੱਚ ਮੱਕੀ ਦੀ ਫਸਲ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਸਨ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਆਪਣੀ ਖੇਤੀ ਉਪਜ ਨੂੰ ਟਰੈਕਟਰ 'ਤੇ ਲੋਡ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਟਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਹੋਲੇਲੂਰ ਉਤਾਰਨ ਲਈ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਹਾਦਸੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 7] [604-ਬੀ-ਸੀ, ਐਚ; 605-ਏ]

1.2 ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਟਿੱਪਣੀ ਦੁਆਰਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਸਿੱਟਾ ਇੱਕ ਸੰਭਾਵਿਤ ਵਿਚਾਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਵਿਘਨ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਾਧਾਰਣ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 9] [608-C-E]

1.3 ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਹਾਦਸੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਮਾਲ ਨਾਲ ਯਾਤਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਨਾ ਵੱਧ ਅਤੇ ਨਾ ਘੱਟ । ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉਕਤ ਖੋਜ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਤੱਥ 'ਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਮਾਨ ਨਾਲ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਦਾਅਵੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਪਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਬੀਮਾ ਪਾਲਿਸੀ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਟਰੈਕਟਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਪਾਲਿਸੀ ਸੀ। ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ

ਦਾਅਵੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਟਰੈਕਟਰ ਦਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬੀਮਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਅਜੇ ਵੀ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਵਾਹਨ ਮਾਲਕ ਦੇ ਮਾਲਕ (ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2) ਤੋਂ ਇਸ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਬਹਾਲੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਹਾਦਸੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਮਾਲ ਨਾਲ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਦਾਅਵੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੋਵੇਗਾ। (ਪਾਰਸ 10, 11 ਅਤੇ 12) [608-F-H; 609-A-B; 610-G]

XXXXXX

ਸ਼ਿਵਵਾ ਬਨਾਮ ਬ੍ਰਾਂਚ ਮੈਨੇਜਰ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਡੀਆ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ 601

ਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਬਨਾਮ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ **(2004) 3 ਐਸਸੀਸੀ 297-'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ**।

ਕੇਸ ਲਾਅ ਰੈਫਰੈਂਸ

(2004) 3 ਐਸਸੀਸੀ 297 ਪੈਰਾ 11 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2018 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2247

2008 ਦੇ ਐਮ.ਐਫ.ਏ. ਨੰਬਰ 4401 (ਐਮਵੀ) ਵਿੱਚ ਕਰਨਾਟਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਧਾਰਵਾੜ ਬੈਂਚ ਦੇ 09.07.2015 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ।

ਸ਼ਰਨਗੌੜਾ ਪਾਟਿਲ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਪ੍ਰੀਤਾ ਸ਼ਰਨਗੌੜਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਐਡਵੋਕੇਟ
।

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਮਿੱਢਾ, ਕਪਿਲ ਮਿੱਢਾ, ਭਵਿਆ ਲਖਵਾੜਾ, ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ ਅਸ਼ਰੀ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਐਡਵੋਕੇਟ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੇਠ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ

ਏ. ਐਮ. ਖਾਨਵਿਲਕਰ, ਜੇ. 1. ਇਹ ਅਪੀਲ ਕਰਨਾਟਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 9 ਜੁਲਾਈ, 2015 ਦੇ ਐਮ.ਐਫ.ਏ. ਨੰਬਰ 4401/2008 (ਐਮਵੀ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 (ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ) ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਮੋਟਰ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਕਲੇਮ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ (ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ "ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ') ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

2. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਬੇਟੇ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਭਰਾ ਚਨਾਬਸਯ ਸਿਦਰਮਾਇਆ ਹੀਰੇਮਥ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦਾਅਵਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। 23 ਜਨਵਰੀ 2001 ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਟਰੈਕਟਰ ਨੰਬਰ 10 'ਤੇ ਅਨਾਜ ਉਤਾਰ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। KA-29/ਟੀ-1651/ਟੀ-1652 ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦਾ ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ, ਮਲਿਕਾਰਜੁਨ ਬੀਮੱਪਾ ਗੈਨੀਗਰ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਾਤ ਕਰੀਬ 1.00 ਵਜੇ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਮਲਿਕਾਰਜੁਨ ਬੀਮੱਪਾ ਗਨੀਜਰ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਗੱਡੀ ਚਲਾਉਣ ਕਾਰਨ ਮ੍ਰਿਤਕ ਟਰੈਕਟਰ-ਟਰਾਲੀ ਤੋਂ ਡਿੱਗ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ। ਮੋਟਰ ਵਹੀਕਲ ਐਕਟ, 1988 ਦੀ ਧਾਰਾ 166 ਤਹਿਤ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ, ਬਾਗਲਕੋਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਾਅਵਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 - ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 - ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਡਰਾਈਵਰ ਮਲਿਕਾਰਜੁਨ

ਬੀਮੱਪਾ ਗਨੀਗਰ ਤੋਂ 8 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਖੁਦ ਟਰੈਕਟਰ ਦੇ ਹੁੱਕ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਟਰੈਕਟਰ ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਲਰ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਅਤੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਹਾਦਸਾ ਮੋਟਰ ਵਾਹਨ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਕਾਰਨ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ 3.7.2001 ਤੋਂ 29.4.2003 ਤੱਕ ਅਤੇ 11.7.2007 ਤੋਂ 11.7.2007 ਤੱਕ ਫੈਸਲਾ ਦੀ ਰਕਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ 6% ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਵਿਆਜ ਸਮੇਤ 3,20,000/- ਰੁਪਏ (ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ) ਦੀ ਰਕਮ ਨਾਲ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ।

XXXXXX

3. ਨਾਰਾਜ਼, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਕਰਨਾਟਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਟਰੈਕਟਰ-ਟਰਾਲੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਾਮਾਨ ਨਾਲ ਯਾਤਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਈ ਗਈ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾ ਪਾਈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਹਾਦਸੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਸਾਮਾਨ ਨਾਲ ਯਾਤਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦੇਣਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

4. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਅਤੇ ਇਹ ਤੱਥ

ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਇਕਲੌਤਾ ਕਮਾਊ ਮੈਂਬਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਕੋਲ ਆਮਦਨ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਰੋਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਅਤੇ ਅਣਉਚਿਤ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਵੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ।

5. ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਰਨਗੌੜਾ ਪਾਟਿਲ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੀਨਾਕਸ਼ੀ ਮਿੱਢਾ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਵਾਹਨ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਧਿਰ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸਿਰਫ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 - ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 - ਵਾਹਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ।

XXXXXX

ਸ਼ਿਵਵਾ ਬਨਾਮ ਬ੍ਰਾਂਚ ਮੈਨੇਜਰ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਡੀਆ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ [ਏ. ਐਮ. ਖਾਨਵਿਲਕਰ, ਜੇ.] 603

6. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬੀਮਾਕਰਤਾ (ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1) ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਕੋਲ ਜੋ ਕਾਰਨ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਵਾਦਿਤ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪੀਡਬਲਯੂ -2 (ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ) ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਚੋਣਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਟਰੈਕਟਰ ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਲਰ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਵਾਲੇ ਹੁੱਕ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਟਰੈਕਟਰ ਦੀ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਗੱਡੀ ਚਲਾਉਣ ਕਾਰਨ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਅਤੇ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਚੱਲਦਾ ਸੀ।

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮਾਂ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਵੀ ਚੋਣਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਬੀ.ਏ. ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪੈਨ-ਬੀੜੀ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਚਲਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੋਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਯੁਕਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀੜਤ ਰਾਤ ਨੂੰ ਲਗਭਗ 01.00 ਵਜੇ ਵਾਪਰੇ ਹਾਦਸੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਪਣਾ ਸਾਮਾਨ ਲੈ ਕੇ ਯਾਤਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਰਾਏ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਨ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ:

"6. ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.2 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.2 ਇੱਕ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹੋਲੇਲੂਰ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਟਰੈਕਟਰ ਦਾ ਡਰਾਈਵਰ ਤੇਜ਼ ਅਤੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਵਾਹਨ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹਾਦਸੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। Ex. P -1 ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 22.01.2001 ਨੂੰ ਉਸਦਾ ਪੁੱਤਰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਟਰੈਕਟਰ ਵਿੱਚ ਹੋਲੇਲੂਰ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 22 ਅਤੇ 23 ਜਨਵਰੀ 2001 ਦੀ ਦਰਮਿਆਨੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਲਗਭਗ 01:00 ਵਜੇ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਹਾਦਸੇ ਵਿੱਚ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ। ਇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਟਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਟ੍ਰੇਲਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲੇ ਹੁੱਕ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪੀੜਤ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਗੱਡੀ ਚਲਾਉਣ ਕਾਰਨ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਟਰੈਕਟਰ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਅਤੇ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.1, ਮਾਂ ਦਾ ਸਬੂਤ ਵੀ ਇਸੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਹੈ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਬੀ.ਏ. ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪਾਨ ਬੀੜੀ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਚਲਾਉਂਦਾ ਸੀ।

7. ਸਾਰੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਦਸੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪੀੜਤ ਆਪਣਾ ਸਾਮਾਨ ਲੈ ਕੇ ਯਾਤਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। "

XXXXXX

7. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -2 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹਾਦਸੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਅਪਰਾਧ ਨੰਬਰ 12/2001 ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਹੋਲੇਲੂਰ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਟਰੈਕਟਰ 'ਤੇ ਲੋਡ ਕੀਤੇ ਮੱਕੀ ਦੇ ਅਨਾਜ ਨੂੰ ਉਤਾਰਨ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਲਿਕਾਰਜੁਨ ਬੀਮੱਪਾ ਗਨੀਗਰ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੋਲੇਲੂਰ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਹਾਦਸੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆ-ਇਨ-ਚੀਫ ਵਿੱਚ, ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ:

"ਹਾਦਸੇ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਯਾਨੀ 23.01.2001 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ 5:00 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ, ਮੇਰਾ ਬੇਟਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਚਨਾਬਸਾਯ ਕਮਿਸ਼ਨ ਏਜੰਟ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਵਿੱਚ ਅਨਾਜ ਉਤਾਰਨ ਲਈ ਹੋਲ ਅਲੂਰ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਟੀਟੀ ਯੂਨਿਟ ਨੰਬਰ 10 ਵਿੱਚ ਵੇਚਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। KA 29/ਟੀ-1651 ਟੀ-1652 ਬਾਸਨਗੌੜਾ ਹੀਰੇਨੀਗਨਗੌਦਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਅਨਾਜ ਉਤਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਕਤ ਟੀਟੀ ਯੂਨਿਟ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਬੇਟੇ ਦੁਆਰਾ ਪਿੰਡ ਪਰਤਦੇ ਸਮੇਂ

ਉਕਤ ਟੀ.ਟੀ. ਯੂਨਿਟ ਦਾ ਡਰਾਈਵਰ ਤੇਜ਼ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨਾਲ ਗੱਡੀ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਡਰਾਈਵਰ ਦੀ ਇਸ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਗੱਡੀ ਚਲਾਉਣ ਕਾਰਨ ਅਨਾਪਨਾ ਹਾਲ (ਸਟ੍ਰੀਮ) ਵਿਖੇ ਹੇਬਲੀ ਪਿੰਡ ਨੇੜੇ ਹਾਦਸਾ ਵਾਪਰਿਆ, ਮੇਰਾ ਬੇਟਾ ਟੀ.ਟੀ. ਯੂਨਿਟ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਉਕਤ ਗੱਡੀ ਸਿਰ 'ਤੇ ਲੰਘ ਗਈ ਅਤੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਮੇਰੇ ਬੇਟੇ ਦੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲ ਬਦਾਮੀ ਵਿਖੇ ਪੀ.ਐਮ. ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ।

ਪੀਡਬਲਯੂ -2 ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆ-ਇਨ-ਚੀਫ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੱਸਿਆ:

"23.11.2001 ਨੂੰ ਮਰਹੂਮ ਚਨਾਬਸਾਯ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਕੱਠੇ ਉਕਤ ਟਰੈਕਟਰ ਵਿੱਚ ਮੱਕੀ ਲੋਡ ਕਰਕੇ ਬਸਨਗੌੜਾ ਹੀਰੇਨਿੰਗਾਨਾਗੌਡਰ ਦੇ ਟਰੈਕਟਰ ਵਿੱਚ ਰੋਨ ਗਏ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਾਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨੇੜੇ ਗਣਪਨ ਪਿੰਡ ਨੇੜੇ ਵਾਪਸ ਆ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਟਰੈਕਟਰ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤੇਜ਼ ਅਤੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਟਰੈਕਟਰ ਚਲਾਇਆ ਅਤੇ ਮਰਹੂਮ ਚਨਾਬਸਾਯ ਨੂੰ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਮੈਂ ਉਕਤ ਹਾਦਸੇ ਦਾ ਗਵਾਹ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਵਾਂਗ ਹੋਰ ਲੋਕ ਵੀ ਟਰੈਕਟਰ ਵਿੱਚ ਸਨ।

XXXXXX

ਸ਼ਿਵਵਾ ਬਨਾਮ ਬ੍ਰਾਂਚ ਮੈਨੇਜਰ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਡੀਆ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ। ਲਿਮਟਿਡ। [ਏ. ਐਮ. ਖਾਨਵਿਲਕਰ, ਜੇ.] 605

ਜਦੋਂ ਪੀਡਬਲਯੂ-2 ਨੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹਾਦਸੇ ਵਾਲੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਉਹ ਉਕਤ ਟਰੈਕਟਰ ਵਿਚ ਮੱਕੀ ਦੀ ਫਸਲ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਸਨ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ

ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਆਪਣੀ ਖੇਤੀ ਉਪਜ ਨੂੰ ਟਰੈਕਟਰ 'ਤੇ ਲੋਡ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਟਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਹੋਲੇਲੂਰ ਉਤਾਰਨ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਹਾਦਸੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

8. ਸਾਰੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਇਆ:

"7. . . . ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 3 ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬੋਝ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ 'ਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦੂਜੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਹਲਫਨਾਮਾ, ਸਬੂਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਨੇ ਹਾਦਸੇ ਦੀ ਮਿਤੀ 23.1.2001 ਨੂੰ ਟਰੈਕਟਰ ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਲਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਆਪਣੇ ਬੇਟੇ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਚਨਾਬਸਯ ਨਾਲ ਹੋਏ ਹਾਦਸੇ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 3 ਦੇ ਵਕੀਲ ਰਾਹੀਂ ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਪਰ ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਦਾਖਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਸੁਝਾਅ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਟਰੈਕਟਰ ਟਰੇਲਰ ਦੇ ਹੁਕ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ ਜੋ ਟਰੈਕਟਰ ਦੇ ਇੰਜਣ ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਲਰ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਜੋੜਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਿਨ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਨੇ ਇਸ ਸੁਝਾਅ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਾਦਸੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹ ਪੀਡਬਲਯੂ -2 ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗਵਾਹ ਨੇ ਹਲਫਨਾਮਾ ਸਬੂਤ ਵੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਟਰੈਕਟਰ ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਲਰ ਯੂਨਿਟ ਨਾਲ ਜੁੜੇ 23.1.2001 ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਚਨਾਬਸਯ ਨਾਲ ਹੋਏ ਹਾਦਸੇ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 3 ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਪੀਡਬਲਯੂ -2 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ExP -1 ਤੋਂ Ex.P- 5 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਦੁਆਰਾ ਨਿਸ਼ਾਨਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। EXP -1 EPC ਦੀ ਧਾਰਾ 279

ਅਤੇ 304 (ਏ) ਤਹਿਤ ਪਹਿਲੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਯਾਨੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਿਤਾ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪਰਾਧ ਨੰਬਰ 12/2001 ਵਿੱਚ ਬਦਾਮੀ P.S. ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਰਜ ਐਫਆਈਆਰ ਦੀ ਸਹੀ ਕਾਪੀ ਹੈ। ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਕਾਪੀ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨਾਲ ਵੀ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਟੀ.ਟੀ. ਯੂਨਿਟ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ ਵਿਰੁੱਧ 23.1.2001 ਨੂੰ ਬਦਾਮੀ P.S. ਕੋਲ ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਹੈ। EXP -2 I.O. ਦੁਆਰਾ ਟੀ.ਟੀ. ਯੂਨਿਟ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਵਿਰੁੱਧ JMFC ਬਦਾਮੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਟੀ.ਟੀ. ਯੂਨਿਟ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ ਵਿਰੁੱਧ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 279 ਅਤੇ 304 (ਏ) ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ 2001 ਦੀ C.C. ਨੰਬਰ 314 ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। Ex.P 3 ਉਹ ਸਥਾਨ ਮਜ਼ਾਰ ਹੈ ਅਤੇ Ex.P -3 ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਕੇ ਅਤੇ ਹਾਦਸੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਵਿੱਚ ਰਾਹਤ ਵਜੋਂ ਹਾਦਸੇ ਦੇ ਸਥਾਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। EXP -4 ਮੋਟਰ ਵਹੀਕਲ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਹਾਦਸੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਟੀਟੀ ਯੂਨਿਟ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ IMV ਰਿਪੋਰਟ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਦਸਾ ਵਾਹਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਮਕੈਨੀਕਲ ਨੁਕਸ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। EXP -5 ਮ੍ਰਿਤਕ ਚਨਾਬਸਿਆ ਦੀ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਹੈ ਜੋ ਬਦਾਮੀ ਦੇ M.O. ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਹੈਲਥ ਸੈਂਟਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਮੌਤ ਸਿਰ 'ਤੇ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਸੀ।

XXXXXX

ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਬੀਮਾਕਰਤਾ (ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1) ਦੁਆਰਾ ਲਈ ਗਈ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੂਤ ਰਾਹੀਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

8. ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 3 ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 3 ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਗਵਾਹ ਨੇ ਸੀਪੀਸੀ ਦੇ 18 ਨਿਯਮ 4 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਹਲਫਨਾਮੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਰਡਬਲਯੂ -1 ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਚਨਾਬਸਯ ਦੀ ਮੌਤ ਟਰੈਕਟਰ ਟ੍ਰੇਲਰ ਦੇ ਹੁੱਕ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਹਾਦਸੇ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਕਾਰਨ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਆਰਡਬਲਯੂ -1 ਨੇ EX.P -1 ਤੋਂ EX.P -5 ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਖੰਡਨ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਆਰਡਬਲਯੂ -1 ਨੇ ਆਪਣੀ ਉਲਟ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ EX.P -1 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਬੱਧ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਟੀ.ਟੀ. ਯੂਨਿਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਆਰਡਬਲਯੂ -1 ਨੇ ਕਰਾਸ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸੁਝਾਅ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗਲਤ ਸਬੂਤ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਟਰੈਕਟਰ ਦੇ ਹੁੱਕ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ ਜੋ ਇੰਜਣ ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਲਰ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਆਰਡਬਲਯੂ -1 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 3 ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਦਾਇਰ ਆਪਣੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਆਰਡਬਲਯੂ -1 ਨੇ ਆਪਣੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਦਸਾ ਖੁਦ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਕਾਰਨ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਦਲੀਲ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 3 ਦੁਆਰਾ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੋਈ ਠੋਸ ਅਤੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ

ਉਲਟ ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਅਤੇ 2 ਅਤੇ EX.P -1 ਤੋਂ EX.P -5 ਦੇ ਸਬੂਤ ਵੀ ਹਨ ਜੋ ਸੀ.ਸੀ. ਫਾਈਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਟੀਟੀ ਯੂਨਿਟ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ ਅਤੇ I.O. ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅਪਰਾਧ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 3 ਦੁਆਰਾ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, EX.P -1 ਤੋਂ EX.P -5 ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹਾਦਸਾ ਟੀ.ਟੀ. ਯੂਨਿਟ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਯੋਗ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਕਾਰਨ ਵਾਪਰਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 23.1.2001 ਨੂੰ ਉਕਤ ਟਰੈਕਟਰ ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਲਰ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਚੋਲਚਾਗੁੱਡਾ-ਗੋਵਨਕੋਪਾ ਰੋਡ 'ਤੇ ਹੇਬਲੀ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਸਿਰਫ 1.00 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਗਣੱਪਨ ਹੱਲਾ ਨੇੜੇ ਰਾਤ 1.00 ਵਜੇ ਹਾਦਸੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ। ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਉਸ ਦਿਨ ਉਕਤ ਟੀ.ਟੀ. ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚ ਸਫ਼ਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਟੀ.ਟੀ. ਯੂਨਿਟ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਚਨਾਬਾਸਾਯ ਦੀ ਮੌਤ ਸੜਕ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਹਾਦਸੇ ਦਾ ਨੇੜਲਾ ਕਾਰਨ ਸੀ ਜੋ M.V. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 166 ਦੇ ਪ੍ਰੀਵਿਊ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸਬੂਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 3 ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕੋਈ ਠੋਸ ਸਬੂਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਚਨਾਬਸਯ ਦੀ ਮੌਤ ਉਸਦੀ ਆਪਣੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਅਤੇ 2 ਅਤੇ ਆਰਡਬਲਯੂ -1 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ EX.P -1 ਤੋਂ EX.P -51 ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ 3 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 1 ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਰੀ ਨੰਬਰ 1 ਦਾ ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। "

ਅਤੇ ਫਿਰ, ਪੈਰਾ 11 ਵਿੱਚ, ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਇਸ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ: -

"... ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ 3 ਤੱਕ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਵਾਹਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ, ਵਾਹਨ ਦਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਡਰਾਈਵਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 3 ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਰਡਬਲਯੂ -1 ਨੇ ਆਪਣੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਕਿ ਪਾਲਸੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ EX.R -1 ਦੀ ਸ਼ਰਤ "ਏ" ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਲੋਡ ਕਰਨ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੀ ਗੱਡੀ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲਈ ਸੀ ਮੱਕੀ ਦੀਆਂ ਮੱਕੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਏਜੰਟ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਵਿੱਚ ਹੋਲ ਅਲੂਰ ਵਿਖੇ ਸੁੱਟੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਆਰਡਬਲਯੂ -1 ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਬੀਮਾ ਕਵਰ ਨੋਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ Exhp -1 ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਬੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 3 ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਇਸ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਚਨਾਬਾਸਾਯ ਦੀ ਮੌਤ ਉਸਦੀ ਘੋਰ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਸੀ। Ex.R-1 ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ 'ਤੇ ਇਹ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਟੀ.ਟੀ. ਯੂਨਿਟ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਵੈਧ ਪਾਲਿਸੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਾਲਸੀ ਦੀ ਮਿਆਦ 12.2.2000 ਤੋਂ 11.2.2001 ਤੱਕ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਰਾਸ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿੱਚ ਆਰਡਬਲਯੂ -1 ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ

ਆਰਡਬਲਯੂ -1 ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਕਰਾਸ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ: -

XXXXXX

"... ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੀ ਗੱਡੀ ਨੰਬਰ 1 ਦੀ ਮੱਕੀ 'ਤੇ ਡੰਪ ਕਰਨ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 3 ਦੀ ਦਲੀਲ ਕਿ ਵਾਹਨ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਰਾਏ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਠੋਸ ਸਬੂਤ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਵਾਹਨ ਟੀ.ਟੀ. ਯੂਨਿਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹਰੇਕ ਵਿਕਰੀ ਪੁਆਇੰਟ ਯਾਨੀ ਹੋਲੇ-ਅਲੂਰ ਵਿਖੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਏਜੰਟ ਦੀ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਅਨਾਜ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਉਪਜ ਟਰੈਕਟਰ-ਟ੍ਰੇਲਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਾਹਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੁਆਰਾ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਾਹਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨੀਤੀਗਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

9. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਟਿੱਪਣੀ ਦੁਆਰਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -1, ਪੀਡਬਲਯੂ -2 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਨੰਬਰ 12/2001 ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਲਈ ਗਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਅਤੇ ਆਰਡਬਲਯੂ -1 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ

ਸਿੱਟਾ ਇੱਕ ਸੰਭਾਵਿਤ ਵਿਚਾਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਾਧਾਰਣ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।

10. ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵੱਲੋਂ ਹਾਦਸੇ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟਰੈਕਟਰ ਚਾਲਕ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਅਤੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਬਾਰੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹੋਰ ਖੋਜਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਹਾਦਸੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਚਨਾਬਸਾਯ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਉਮਰ, ਕਿੱਤੇ ਅਤੇ ਆਮਦਨ ਦੇ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਬਾਰੇ ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ ਨੰਬਰ 3 ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਹਾਦਸੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਸਾਮਾਨ ਨਾਲ ਯਾਤਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਨਾ ਵੱਧ ਅਤੇ ਨਾ ਘੱਟ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉਕਤ ਖੋਜ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਤੱਥ 'ਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਮਾਨ ਨਾਲ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਦਾਅਵੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਅਜਿਹਾ ਇਸ ਲਈ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਬੀਮਾ ਪਾਲਿਸੀ 12.02.2000 ਤੋਂ 11.02.2001 ਤੱਕ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਟਰੈਕਟਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਪਾਲਸੀ ਸੀ।

XXXXXX

11. ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਕਿ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀ ਦਾਅਵੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਟਰੈਕਟਰ ਦਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬੀਮਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਅਜੇ ਵੀ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਵਾਹਨ ਮਾਲਕ ਦੇ ਮਾਲਕ (ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2) ਤੋਂ ਇਸ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇਗੀ, **ਨੈਸ਼ਨਲ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਕੰਪਨੀ ਬਨਾਮ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ**[1] ਵਿੱਚ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 110 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ:

"110. ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸਾਡੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

(i) ਮੋਟਰ ਵਹੀਕਲ ਐਕਟ, 1988 ਦਾ ਚੈਪਟਰ 11 ਜੋ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਦੇ ਜੋਖਮਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵਾਹਨਾਂ ਦਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬੀਮਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮੋਟਰ ਵਾਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਾਰਨ ਹੋਏ ਹਾਦਸਿਆਂ ਦੇ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇ ਕੇ ਰਾਹਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਮਾਜ ਭਲਾਈ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਵਾਹਨਾਂ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬੀਮਾ ਕਵਰੇਜ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਇਸ ਸਰਵਉੱਚ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਹਨ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

(ii) ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਮੋਟਰ ਵਹੀਕਲ ਐਕਟ, 1988 ਦੀ ਧਾਰਾ 163 ਏ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 166 ਅਧੀਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਾਅਵਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਕਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 149 (2) (ਏ) (ii) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਚਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।

iii) XXX

(iv) ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਕਤ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਉਪਲਬਧ ਬਚਾਅ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਵਾਹਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਵੱਲੋਂ ਉਲੰਘਣਾ ਵੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ; ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ।

(v) xxx

(vi) xxx

(vii) xxx

(viii) xxx

(ix) xxx

---

[1](2004) 3 SCC 297

XXXXXX

(x) ਜਿੱਥੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਪ-ਧਾਰਾ (7) ਦੇ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 149 (2) ਅਤੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (7) ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਦੁਆਰਾ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਕਮ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਨੂੰ

ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਤੋਂ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬਕਾਇਆ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਪੈਸਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਕਲੈਕਟਰ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ 'ਤੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਸੂਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 174 ਦੇ ਤਹਿਤ ਭੂਮੀ ਮਾਲੀਆ ਦੇ ਬਕਾਏ ਵਜੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਭੂਮੀ ਮਾਲੀਆ ਦੇ ਬਕਾਏ ਵਜੋਂ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਤਾਂ ਹੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇ, ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 168 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਦੇ ਐਲਾਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

(xi) ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਤੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਵੱਲੋਂ ਬੀਮੇ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਤਹਿਤ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਕਟਕਾਲਾਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਪਾਅ ਸੌਂਪਣਾ ਜਿੱਥੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਪੀੜਤਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

12. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹਾਦਸੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਮਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਬਾਰੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਬਹਾਲੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਦਾਅਵੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੋਵੇਗਾ।

XXXXXX

13. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਵੱਲ ਮੁੜਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ , ਅਸੀਂ ਪਾਇਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ (ਦਾਅਵੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਰਾਸ-ਇਤਰਾਜ਼ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਵਧੀ ਹੋਈ ਰਕਮ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਬਾਰੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ "ਰਾਹਤ" ਨਹੀਂ ਮੰਗੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਾਹਤ ਸਿਰਫ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ। ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ (ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ (ਦਾਅਵੇਦਾਰਾਂ) ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਬਾਰੇ ਦਲੀਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ।

14. ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਅਪੀਲ ਸਿਰਫ ਬੀਮਾਕਰਤਾ (ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1) ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ

ਕਰਨ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਫਲ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਮੋਟਰ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਕਲੇਮ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ, ਬਾਦਲਕੋਟ ਦੁਆਰਾ 21 ਜਨਵਰੀ, 2008 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਕੇ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਆਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

15. ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਪੀਲ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ।

ਦਿਵਿਆ ਪਾਂਡੇ ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ: - ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਨ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

Prabhat Kiran, Advocate
D/923/2000
Bar Council of Delhi